

**DATA ULOŽENÍ LISTIN O RATIFIKACI
UMĚUVY O ÚPLNĚM A VŠEOBECNĚM
ZÁKAZU CHEMICKÝCH ZBRANÍ**

Fidži 20. ledna 1993
Mauritius 9. února 1993
Seychely 7. dubna 1993
Švédsko 17. června 1993
Norsko 7. dubna 1994
Austrálie 6. května 1994
Albánie 11. května 1994
Maledivy 31. května 1994
Cookovy ostrovy 15. července 1994
Španělsko 3. srpna 1994
Bulharsko 10. srpna 1994
Německo 12. srpna 1994
Sri Lanka 19. srpna 1994

Mexiko 29. srpna 1994
Turkmenistán 29. září 1994
Uruguay 6. října 1994
Paraguay 1. prosince 1994
Lesotho 7. prosince 1994
Řecko 22. prosince 1994
Tádžikistán 11. ledna 1995
Mongolsko 17. ledna 1995
Arménie 27. ledna 1995
Finsko 7. února 1995
Omán 8. února 1995
Rumunsko 15. února 1995
Francie 2. března 1995
Švýcarsko 10. března 1995
Chorvatsko 23. května 1995
Monaco 1. června 1995
Nizozemí 30. června 1995

Dánsko 13. července 1995
Peru 20. července 1995
Alžírsko 14. srpna 1995
Rakousko 17. srpna 1995
Polsko 23. srpna 1995
Ekvádor 6. září 1995
Ižní Afrika 13. září 1995
Japonsko 15. září 1995
Kanada 26. září 1995
Argentina 2. října 1995
Slovensko 27. října 1995
El Salvador 30. října 1995
Gruzie 27. listopadu 1995
Namibie 27. listopadu 1995
Itálie 8. prosince 1995
Pobřeží slonoviny 18. prosince 1995
Maroko 28. prosince 1995

Evropská společenství, předchůdci Evropské unie, mají jednotný trh od roku 1993. Zboží, kapitál, služby a do značné míry i pracovní síly proudí přes západoevropské hranice bez omezení. Hraniční kontroly už v mnoha místech úplně zmizely. K účinnosti jednotného trhu ale přece jen něco chybí: společné peníze.

Jednotnou měnu není možné zavést ze dne na den. Maastrichtská smlouva stanovila přesné podmínky, které je třeba splnit, aby se určitý stát mohl ke společným penězům připojit. Rozpočtový deficit příslušné země nesmí být vyšší než tři procenta hrubého domácího produktu, státní dluh může být maximálně na úrovni 60 % HDP, inflace by neměla překročit o 1,5 procentního bodu průměrný ukazatel tří států EU s nejpříznivějším cenovým vývojem a úrokové míry mohou být nanejvýš o dva procentní body nad průměrem v těchto třech členských zemích. Kursy národních měn se navíc musejí dva roky před startem jednotné měny pohybovat v určitém rozpětí. Pokud by tato kritéria nebyla splněna, šance euroměny na přežití by klesly.

Vyhovět těmto podmínkám není vůbec jednoduché a většině států Unie se to zatím nedaří. Podle textu Maastrichtské smlouvy by státy Evropské unie, které splní tvrdá konvergenční kritéria, mohly začít používat jednotnou měnu od ledna 1997. Pokud se jim to nepodaří, mají možnost o dva roky později. Podle bývalého francouzského prezidenta Mitteranda by se EU měla pokusit zavést jednotnou měnu od 1. 1. 1997 – nejbližšího termínu, který Maastrichtská dohoda umožňuje. Ministři financí členských zemí Evropské unie se však na schůzce v Lucemburku rozhodli definitivně posunout datum zavedení společné měny o plně dva roky. Potvrdili 1. leden 1999 jako konečný termín pro zavedení jednotné evropské měny. Už dnes je ale téměř jisté, že řada států EU ještě nebude schopna k tomuto datu europeníze zavádět. Odborníci se proto zabývají otázkou, co bude se zeměmi, které prozatím zůstanou stranou. Zvláště Němci přicházejí s návrhy, podle nichž by byl po roce 1999 paralelně zachován pilíř nynějšího měnového systému EU: měnový koš ECU (evropská měnová jednotka). Experti předpokládají, že by se tak i další země mohly nadále podílet na evropském měnovém mechanismu a nemusely by se uchýlovat k jednostranným krokům, jakými by byly například devalvace národ-

EVROPSKÁ MĚNA

MIROSLAV PAVLÁK

ních měn. Dnešní hodnota ECU vychází z výpočtu, při němž byly uplatněny národní měny dvanácti členských států, tedy bez tří zemí, které do EU vstoupily až v roce 1995. ECU neplní funkci skutečných peněz, ale jde o zúčtovací jednotku, kterou Unie používá pro své finance. Díky ECU je také možné uplatnit Mechanismus směnných kurzů (ERM), podle nějž se hodnoty národních měn pohybují v určitém procentním rozpětí. Zatím se spíše předpokládalo, že po startu jednotné měny dnešní měnový koš ECU ztratí význam a zanikne. Země, které by zůstaly stranou měnové unie, by tak ovšem mohly ztratit motivaci k plnění pravidel ERM. Po těchto státech by pak nikdo nemohl žádat, aby neodevalvovaly národní měnu a nezískaly tak výhodný kurs podporující export. Pro účastníky měnové unie by ale podobné kroky země stojících mimo mohly být nebezpečné, jejich měnové transfery by se prodražily. Proti zachování měnového koše na druhé straně hovoří skutečnost, že do cenových papírů v ECU uložilo finance mnoho investorů, kteří předpokládají, že tvrdá jednotná měna jejich investice výrazně zúročí. Pokud by společné peníze nenahradily nynější měnový koš, čili by se tyto investice podvedly.

Po zavedení euroměny bude Evropa, respektive Evropská unie, rozdělena na blok s euroměnou a blok bez ní. Do bloku zemí s euroměnou se jistě zapojí Německo, Rakousko, Lucembursko, Irsko, Finsko, Francie a Nizozemsko a přes poměrně značnou vnitřní zadluženost se tam bude muset zapojit i Belgie, aby nebyla poškozena měnová unie s Lucemburskem a otřesená stabilita lucemburského franku. Povede-li však precedentní případ Belgie k vymáhání ústupků a nakonec k brzké účasti jiných zemí v čele s Itálií a Španělskem, pak vznikne riziko, že tvrdé jádro změkne a jednotna trhu se začne rozkládat. Ze při nejspíše a rozbihavosti inflace budou se zavedením euroměny úroky na kapitálových trzích stoupat místo klesat

a ve snaze o stabilizaci bude nucena nadměrně zvyšovat úrokové sazby i společná ústřední banka. A že proto souběžným oslabováním hospodářského růstu upadne západní Evropa hned na samém začátku měnové unie do recese a nezaměstnanost přitom začne rychle stoupat. Šéf Evropského měnového institutu Alexandr Lamfalussy potvrdil stále se rozšiřující názor, že mnohorychloustní dítě EU, byť z politického hlediska nechtěné dítě EU, je ekonomickou natápní. Současně podpořil teorii vzniku tzv. pevného jádra, podle níž experti předpokládají, že v rámci EU vzniknou do konce tisíciletí alespoň tři skupiny s rozdílným stupněm připravenosti. První skupinu, která podle spekulací některých odborníků vstoupí do nejvyšší etapy integrace v roce 1999, budou tvořit Německo, Francie a státy Beneluxu. Ve druhé, která by měla splnit požadavky hospodářské a měnové unie nejpozději do roku 2001, by měly být Velká Británie, Irsko, Itálie a nově přijaté země – Finsko, Rakousko a pravděpodobně i Švédsko. Časový horizont pro přičlenění nejchudších zemí EU (Španělsko, Portugalsko, Řecko) a případných kandidátů z východní Evropy včetně ČR odborníci vidí až kolem roku 2005.

Šéfové států a vlád EU schválili během summitu v Cannes tzv. Zelenou knihu, která počítá s rozdělením závěrečné etapy přechodu k jednotné měně na tři fáze. První období konečné etapy cesty k Evropské měnové unii má být zahájeno schválením seznamu zemí účastnicích se Evropské měnové unie, určením data pro spuštění této unie, stanovením konečného termínu pro přechod k jednotné měně a založením Evropské centrální banky. Během tohoto období budou moci vlády jednotlivých členských zemí využít jednoletého období, během něhož se rozhodnou – samozřejmě za předpokladu splnění všech konvergenčních kritérií – zúčastnit se projektu Evropské měnové unie. Charakteristickými rysy druhého období jsou neodvolatel-

na fixace devizových kursů národních měn, posílení nadnárodní měnové jednotky na skutečnou měnu, unifikace jednotlivých národních měnových politik a rozsáhlé využití jednotné měny EU na finančních trzích. Evropská centrální banka by začala uskutečňovat jednotnou měnovou politiku. Veškeré transakce této banky vůči třetím zemím by byly standardně prováděny ve společné nadnárodní měně. Pro třetí období má být typické, že nové hotovostní peníze (bankovky a mince) nahradí stávající hotovostní národní měn. Zelená kniha v samotném úvodu zdůrazňuje, že je málo pravděpodobné počítat s emisí jednotných evropských „mincí a bankovek“ před rokem 2001. Národní platidla ztratí svou platnost do července 2002. Třífázový plán konečné etapy na cestě k Evropské měnové unii, definovaný Zelenou knihou, lze považovat za plán realisticky optimistický, sledující hlavní názorový proud představitelů EU.

Pevná evropská konstrukce včetně jednotné měny a skutečného jednotného hospodářského trhu bude podle německého kancléře Helmuta Kohla dohadována v roce 2005.

Složitou diskuzi prošly názory týkající se názvu jednotné měny. V původních představách figuroval název ECU (evropská měnová jednotka). ECU sice existuje už dnes, ale nejde o skutečné peníze, nýbrž o měnový koš složený z národních měn. Tuto měnovou jednotku Unie používá pro statistické a výpočetní operace. ECU je zároveň základním stavebním kamenem Mechanismu směnných kursů, podle nějž se mají výchylky kursů národních měn Evropské unie pohybovat v určitém rozpětí. Evropská unie hledala jiné kompromisní návrhy. Jedním z nich byl „franken“, tedy název, který Němci používají pro švýcarský frank. Předseda Evropského parlamentu Klaus Hänsch zase na červnovém summitu EU ve francouzském Cannes navrhl, aby si jednotlivé národy zachovaly původní názvy měn, před které by přidaly předponu euro. Euromarka, eurofrank či eurogulden by tedy byly pouze různými názvy pro stejné peníze. Na dvou denní schůzce nejvyšších představitelů EU v Madridu v prosinci 1995 bylo rozhodnuto, že **budoucí jednotná měna se bude jmenovat euro.**

Podle pesimistů v Evropské unii nemá jednotná měna šanci. Domnívají se totiž, že zahájit závěrečnou fázi měnové unie v roce 1999 je příliš brzy. Hospodářské poměry se země od země výrazně liší a společné peníze

odstraní poslední prostředky, kterými mohou být tyto rozdíly vyrovnány. Odklad ale není příliš populárním řešením. Za prvé by zpochybnil základní smlouvu o Evropské unii z Maastrichtu a za druhé nelze vyloučit, že po jednom odkladu mohou následovat další. Buď teď, nebo možná nikdy, tvrdí řada zastánců euroměny. Smlouva určuje, že společné peníze budou zaváděny nejpozději do roku 1999. Pro začátek ostatně stačí, když do konce tisíciletí vstoupí do závěrečné fáze měnové unie s jednotnou měnou pouze některé státy. Přesto úspěch není zajištěn. Stačí se podívat na hlavní tahouny Evropské unie, Německo a Francii. Ve Spolkové republice je zatím proti jednotné měně veřejné mínění v počtu 72 % obyvatel, v Rakousku dokonce 76 % a v Dánsku 70 %. Němci se obávají, že budou na ostatní účastníky měnové unie doplácet. Francouzská vláda má potíže se státními financemi a mnozí obyvatelé země galského kohouta mohou mít pocit, že přísná finanční politika může ohrozit životní úroveň. Zájem politiků, průmyslníků a bankéřů o jednotnou měnu je velký. Vedle dolaru by se objevila další silná měna, a Evropané by tak posílili pozici svého regionu ve světě. Euroměna by odstranila poslední obchodní bariéry v EU a přinesla by větší jistotu investorům, kteří by ušetřili na měnových převodech. Unie by se stala jedním měnovým celkem a podnikatelé a bankéři by nemuseli činit rozdíly mezi jednotlivými státy. Podle slov prezidenta německé ústřední banky Deutsche Bundesbank Hanse Tietmeyerera by Evropská měnová unie mohla v dlouhodobé perspektivě přinést všem členským zemím nižší úrokové sazby a měla by urychlit proces politické integrace. Jednotná měna je také ale velkým rizikem. Po jejím zavedení by chudší oblasti mohly přijít o některé hospodářské investice, tím spíše, že by časem ztratily dočasné výhody, jako je levnější pracovní síla. Není vyloučeno, že kapitál dá přednost místům s rozvinutější infrastrukturou, kam také ve velkém počtu zamíří občané za prací. Státy ztratí přirozené mechanismy, kterými v současné době brání svou ekonomiku a finance: nebudou moci stanovovat úrokové míry a přizpůsobovat kursy národních měn. Podle kritiků jednotné měny bude posílen evropský centralismus a rozhodující slovo získá Frankfurt nad Mohanem jako sídlo Evropského měnového institutu, tedy předchůdce Evropské centrální banky. Příliš rychlé snižování rozpočtových deficitů a kro-

cení inflace se může negativně projevit jinde: na nezaměstnanosti a hospodářském růstu. Maastrichtská kritéria sice nikdo nepochybuje, ale Západoevropané často dodávají, že nejsou všim. V rozdílné situaci jsou ovšem Britové a Dánové, jejichž vládní garnitura jednotné měně nevěří vůbec. Obě země si vybojovaly výjimku, podle níž se na měnové unii zatím podílet nebudou, i kdyby třeba splňovaly všechna kritéria.

Analytici varují, že hospodářský růst Evropy je vzhledem ke kritériím Maastrichtské dohody ohrožen. Ministři považují pokles za dočasný a přehlížejí obavy z recese. Ekonomové se naopak obávají dosud neobjeveného skrytého politického konfliktu. Nadšení, které provázelo konec studené války a přípravu jednotného trhu na přelomu 80. a 90. let, postupně vyprchává. Západoevropské země se více uzavírají do sebe. Tvrdá hospodářská konkurence Ameriky a Asie ukazuje, že Evropané budou mít problémy s udržením svého blahobytu. Eurooptimisté prohlašují, že je právě nutné spojité síly a dobýt nové pozice na světových trzích. Sociální frustrace ale může mít také úplné opačný výsledek. Tradiční politické strany mohou být obviněny, že nereagují na potřeby lidí. Alternativu nabízejí v jednotlivých státech nacionalisté. Návrat od evropanství k národním jasmům je možné leckde zaregistrovat už dnes.

Odborníci finančních trhů se rozdělili do tří skupin podle následujících názorů. Jedna má za to, že celý proces Evropské měnové unie (EMU) bude zrušen, protože se nepodaří splnit daná kritéria. Ve druhé skupině jsou optimisté doufající, že hospodářský růst se opět zvedne. Třetí skupina pak soudí, že nástup EMU bude sice opožděný, ale bude dohnán pevnou disciplínou fiskální politiky. Vlády nadále počítají, že se jim podaří rozpočtový deficit udržet na třech procentech.

Evropská komise v Bruselu, která v lednu 1996 odstartovala propagační kampaň pro prospěch projektu jednotné měny, podřádně reagovala na kritiku, že se v Británii neoprávněně dopouští reklamní kampaně ve prospěch eura, budoucí jednotné evropské měny. Polemika mezi Komisí a Velkou Británií vypukla jen pár hodin před zahájením velkolepé koncipovaného „kulatého stolu“, jímž komise odstartovala vysvětlovací kampaň s cílem získat pro euro veřejné mínění v Unii. Šéf britské diplomacie Malcolm Rifkind prohlásil na jednání ministrů zahraničí Evropské unie v Bruselu, že EU může kvůli projektu jednotné měny ztratit důvěryhodnost. V zemích, které chtějí společné peníze euro zavést, jsou podle něj značné názorové rozdíly. „Každý den někdo z významných politických představitelů ve Francii, Německu nebo Španělsku zpochybňuje rok 1999 jako reálné datum pro start jednotné měny“, prohlásil britský ministr. Podle španělského ministra zahraničí Carlose Westendorpa může být měnová unie funkční pouze v případě, jestliže se k ní připojí Německo, Francie, menší státy napojené na německou marku a alespoň jeden další velký stát z trojice Velká Británie, Itálie, Španělsko. Zatímco Španělsko a Itálie mají potíže se svou přípravou na měnovou unii, Británie pochybuje o tom, zda má jednotná měna vůbec smysl.